Клуб обраних. Хто у світі має балістику та чи зможе Україна створити власний ракетний "меч"

07:00 24.06.2026 Ср

15 хв

Чому Україна може повчитися в інших, розвиваючи власну "балістику"?

РОМАН КОТ

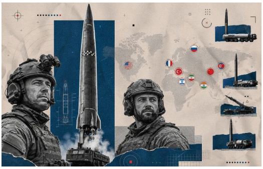

Фото: чи зможе Україна створити власний ракетний "меч" (колаж РБК-Україна)

Не витрачай час на шум! Читай тільки суть з РБК-Україна у Google

Російська балістика залишається найнебезпечнішою зброєю, яка щомиті загрожує тилу та фронту.

Хто у світі має власні розробки такої зброї, та чому з їх досвіду може навчитися Україна, розвиваючи власну балістику – читайте в матеріалі журналіста РБК-Україна Романа Кота.

Головне:

- **Стратегічний арсенал:** володіння міжконтинентальною балістикою залишається привілеєм кількох ядерних держав світу, які використовують її як інструмент стримування.
- **Ракетна вісь:** Росія масово застосовує оперативно-тактичні комплекси у війні, залучаючи регулярні поставки балістики з Північної Кореї
- **Західна відповідь:** Сполучені Штати нарощують серійне виробництво новітніх систем PrSM, а Франція розгортає власну суверенну програму мобільної балістики.
- **Азійський марш:** Китай будує доктрину навколо унікальних протикорабельних ракет, тоді як Туреччина та Південна Корея успішно імпортували технології для створення автономних комплексів.
- **Український щит:** побудова незалежного вітчизняного виробництва далекобійної зброї вимагає довгострокової державної стратегії, фінансування та залучення приватного сектору оборонної промисловості.

"Українська балістика змінить усе в цій війні. Вона принципово змінить статус України у світі. Ми вже багато разів змінювали його, але це взагалі інша ліга", – ця заява міністра оборони Михайла Федорова чітко окреслює один з головних технологічних викликів, що стоять перед країною.

Понад чотири роки повномасштабної війни довели: більшість класичних військових технологій або стрімко застарівають, або кардинально змінюють свою роль.

Чи не єдиним винятком залишилися балістичні ракети. У руках ворога вони є найбільш руйнівним засобом ураження – маса вибухівки, яку приносить одна така ракета, неспівставна з жодним безпілотником.

> **Читайте також:** Українську балістику не хочуть не тільки в Росії, - Зеленський

Водночас перехоплення балістики залишається найскладнішою і найдорожчою задачею для протиповітряної оборони. Хронічна нестача дефіцитних і дорогих протиракет до комплексів Patriot є однією з найбільших проблем України.

Поки Росія роками експлуатує та покращує радянську ракетну спадщину, Україна змушена будувати свій суверенний арсенал практично з нуля, прямо під обстрілами.

Реклама

НОВИНИ

РФ готує провокацію "під чужим прапором" для виправдання нової агресії, - МЗС Польщі

Реклама

Тож РБК-Україна розібралося, як працюють ракетні доктрини в різних куточках планети і які уроки з цього досвіду є найважливішими для Києва.

Між континентами

Власні балістичні ракети має дуже обмежене число країн. Один дослідний зразок ракети відносно нескладно напрацювати. Проблема в тому, щоб зробити ракету масовою, точною і серійною.

"Це не лише двигун, а й купа інших компонентів. Системи наведення, навігації, високоточні гіроскопи, акселерометри, програмне забезпечення, бойова частина. І тут ми кажемо про серійне виробництво цього всього", – каже РБК-Україна директор з розвитку оборонного підприємства, офіцер повітряних сил в резерві **Анатолій Храпчинський**.

Перша балістика з'явилася ще під кінець Другої світової війни – коли німецькі ракети "Фау" прилітали по Лондону. Однак масовою ця зброя стала в часи Холодної війни.

Міжконтинентальні балістичні ракети стали ключовим засобом доставки ядерної зброї. Саме тому найбільші арсенали планети досі утримують колишні лідери двох ворогуючих блоків.

Сьогодні основу стратегічних сил США складають близько 400 шахтних ракет Minuteman III та понад 200 ракет Trident II на підводних човнах. Головний спадкоємець радянського арсеналу, Росія, утримує 300 мобільних та шахтних МБР (переважно типу "Ярс"), а також близько 190 морських балістичних ракет.

Згодом, керуючись власними регіональними та глобальними амбіціями, у цей "закритий клуб" увійшли й інші гравці.

Китай планомірно нарощує свій стратегічний потенціал, який уже перевищує кілька сотень міжконтинентальних носіїв сімейства Dongfeng. Натомість Франція, прагнучи незалежності від оборонної парасольки США, утримує близько 48 балістичних ракет M51. Вони базуються виключно на атомних підводних човнах.

Свої закриті стратегічні програми створили й регіональні лідери. Північна Корея має кілька десятків боєздатних МБР сімейства Hwasong, здатних досягти американського континенту.

Ізраїль офіційно не повідомляє про свій потенціал, проте існують оцінки його арсеналу з ракет Jericho у близько 50 ракет.

Наприкінці XX століття власну далекобійну зброю створили також Індія та Пакистан. Нью-Делі має на озброєнні понад 50 ракет Agni-V, а Ісламабад розгорнув близько 60 ракет, щоправда середньої дальності серій Shaheen та Ghauri.

Фото: Арсенали МБР у світі (інфографіка РБК-Україна)

Головна особливість цієї зброї в тому, що всі перелічені важкі ракети досі використовувалися хіба що на випробувальних полігонах. Разом із ядерним боєзарядом вони слугують радше інструментом політичного тиску та стримування супротивника.

Водночас було б необачно вважати, що держави роками витрачали мільярди лише на те, аби ракетні напрацювання просто стояли в шахтах і покривалися пилом. Технології великої балістики спустилися на рівень нижче.

Росія та її союзники

Коли мова йде про практичне застосування "балістики", то це передовсім оперативно-тактичні ракетні комплекси (ОТРК), а також ракети середньої і меншої дальності (від 300 до 5500 км).

На відміну від міжконтинентальних ракет, ця зброя створювалася для реальної конвенційної війни – знищення штабів, логістичних вузлів, аеродромів та систем ППО в глибокому тилу супротивника. Причому російсько-українська війна стала першим в історії конфліктом, де ОТРК використовуються масово і щодня.

Російська ракетна програма на цьому рівні десятиліттями будувалася навколо оперативно-тактичних комплексів "Іскандер-М" та їхніх авіаційних аналогів "Кинджал".

До них згодом додалися протикорабельні ракети "Циркон". Останні, хоч і є крилатими гіперзвуковими ракетами, через надвисоку швидкість створюють під час ударів по суходолу такі ж критичні проблеми для ППО, як і класична балістика.

Фото: уламок північнокорейської ракети KN-23 (armyinform.com.ua)

Кремль намагається максимально форсувати їх виробництво. Однак регулярні удари українських далекобійних дронів по ключових підприємствах російського ОПК дедалі сильніше шкодять стабільності та масштабам їх випуску.

Через цей тиск і затяжну війну на виснаження Москва змушена шукати підсилення на стороні – перш за все, у Північній Кореї.

Пхеньян активно співпрацює з РФ, постачаючи сотні своїх ракет типу KN-23 для ударів по Україні. Вперше росіяни їх використали в грудні 2023 року. Але протягом останніх місяців у зведеннях Повітряних сил ці ракети не згадувалися.

Потенціал цієї співпраці не обмежується лише однією моделлю. КНДР має широку лінійку балістики меншої та середньої дальності.

> **Читайте також:** Небезпека для України помітно зросла: як змінилися північнокорейські ракети

Зокрема, йдеться про надзвукові комплекси KN-24 з дальністю до 410 кілометрів, ракети середньої дальності Hwasong-9 – 1000 кілометрів, а також сімейство твердопаливних ракет Pukguksong – від 2000 до 2500 кілометрів і потенційно придатних для передачі Москві.

"Взагалі оборонна промисловість КНДР стала вже таким філіалом російської. Принаймні відносно балістичних ракет. Там дуже помітні "вуха" Російської Федерації у вигляді передавання готової технології", – каже в коментарі РБК-Україна головний редактор спеціалізованого видання Defense Express **Олег Катков**.

Ще одним ключовим елементом цієї осі став Іран, який володіє найчисельнішим і найрізноманітнішим балістичним арсеналом на Близькому Сході. У березні цього року ракети Khorramshahr навіть долетіли до американської бази Дієго-Гарсія за 4 тисячі км від території Ірану, не кажучи вже про регулярні обстріли Ізраїлю.

Втім, потенціал Тегерана був ослаблений в ході нещодавньої війни. Готових ракет, що досягають Ізраїлю, в Ірану залишилося близько тисячі, тоді як перед весняним конфліктом їх було до 3 тисяч.

"За оцінками армії Ізраїлю та американців, всі виробничі цикли балістичних ракет усіх дальностей їм розбомбили вщент. Якщо щось залишилося, то про це не знають. Але факт, що з виробництвом в Ірану зараз погано", – сказав РБК-Україна ізраїльський військовий експерт **Давід Шарп**.

Втім, на тлі де-факто завершення війни Іран може скористатися передишкою та відновити частину своїх спроможностей.

Фото: арсенал Ірану (інфографіка РБК-Україна)

У січні Bloomberg з посиланням на анонімного чиновника у сфері безпеки повідомляло, що Іран поставив Росії балістичних і зенітних ракет на суму близько 2,7 мільярда доларів.

Серед іншого, це сотні балістичних ракет малої дальності Fath-360, майже 500 інших балістичних ракет ближнього радіуса дії. Проте їх запусків по території України не зафіксовано.

Як в січні зазначав представник ГУР Міноборони Андрій Юсов, причинами можуть бути "можливі обмеження технічного чи політичного характеру".

Західна відповідь

Абсолютно іншу філософію застосування балістики напрацювали США. Якщо радянська, а згодом і російська доктрини спиралися на масованість ударів окремими великими комплексами, то американці тривалий час розвивали цей сегмент у межах концепції мобільної та високоточної артилерії.

Головним інструментом Пентагону на цьому рівні стали балістичні ракети ATACMS, які запускаються з уже відомих кожному українцю колісних платформ HIMARS або гусеничних M270. Вони відіграли вкрай важливу роль на зламі 2024-2025 років.

Україна на практиці довела критичну ефективність навіть старіших касетних модифікацій ATACMS – з дальністю від 165 до 300 км – які могли одним нальотом знищувати російські вертолітні майданчики та системи ППО в глибокому тилу Росії.

Однак вільні запаси ATACMS у самих США є обмеженими, а конвеєр завантажений замовленнями на роки вперед. Через це Пентагон переходить на новітню систему PrSM (Precision Strike Missile). У березні її вперше випробували в бойових умовах під час війни з Іраном.

Фото: тестовий запуск американської ракети PrSM (wikipedia.org)

"У США не було потреби в такій зброї. Війна в Україні показала, що вона є актуальною, і, відповідно, Сполучені Штати, розуміючи і отримуючи всю цю інформацію, починають працювати", – підкреслює Анатолій Храпчинський.

Нові ракети компактніші, летять значно далі – від 500 до 700 кілометрів – і розроблені під конвенційну війну високої інтенсивності, де критично важливо мати великі арсенали високоточної зброї.

Влітку 2025 року армія США офіційно схвалила запуск повноцінного серійного виробництва, а цієї весни Lockheed Martin та Пентагон підписали масштабну рамкову угоду, щоб вчетверо наростити темпи випуску.

Читайте також: Трамп попросить у компаній США дозволу виробляти ракети в Європі та Україні, - Bloomberg

На відміну від США, європейські країни десятиліттями ігнорували розробку конвенційної балістики і робили ставку на крилаті ракети повітряного базування. Проте уроки великої війни в Європі та загроза вичерпання американських складів змусили змінити парадигму.

Хедлайнером цього процесу вже традиційно стала Франція. У травні відбулися перші успішні випробувальні пуски одразу двох нових високоточних ракет з дальністю понад 150 км – FLP-t 150 (спільної розробки Thales та ArianeGroup) та її прямого конкурента Thundart (від MBDA і Safran).

За їх результатами Париж 15 червня обрав переможцем Thundart (Safran-MBDA), з яким тепер веде перемовини про контракт.

Паралельно з цим Франція офіційно запустила довгострокову програму MBT (Missile Balistique Terrestre) зі створення мобільної балістичної ракети середньої дальності – до 2000 км. За планами, вона має оснащуватися високомобільними маневровими блоками для гарантованого прориву протиракетної оборони в глибокому тилу супротивника.

Азійський марш

Окремим і найдинамічнішим майданчиком для розвитку балістичних ракет стала Азія, де головним гравцем є Китай. Пекін сформував унікальну ракетну доктрину, зробивши ставку на так звану стратегію A2/AD (заборони доступу).

Це військова стратегія, мета якої – не дати противнику проникнути на певну територію, в повітряний чи морський простір або вільно маневрувати в них

Головна фішка китайського арсеналу сімейства Dongfeng – це створення протикорабельних балістичних ракет, як-от DF-21D та DF-26. Вони здатні вражати авіаносці США на відстані в кілька тисяч кілометрів.

А саме такий сценарій, коли Штати спробують своїм флотом заблокувати узбережжя Китаю, є одним з найбільш імовірних у разі війни між двома країнами.

Водночас для класичної війни на суходолі КНР має в розпорядженні оперативно-тактичні комплекси DF-11 та DF-15. Ці мобільні твердопаливні системи заточені на миттєве знищення аеродромів, штабів та систем ППО ймовірних супротивників на континенті.

Саме китайські технології свого часу дали поштовх турецькій ракетній програмі, яка стала одним із найяскравіших прикладів того, як можна наздогнати світових лідерів. У 1990-х роках Анкара, зіткнувшись із відмовами Заходу ділитися технологіями, уклала таємні угоди з КНР.

"Це як з мільйонами у мільйонера. Він розповість про всі інші, окрім першого. Туреччина почала свою співпрацю з Китаєм в 90-х, і їхні перші ракети – це китайські балістичні ракети", – каже Олег Катков.

Перші турецькі комплекси Yıldırım будувалися на базі китайських ракет B-611, а згодом, у кооперації з Пекіном, на світ з'явився комплекс Bora.

Сьогодні Анкара має технологічну автономію щодо балістики. У травні 2026 року турецька армія офіційно прийняла на озброєння новітній комплекс Tayfun Block-2 з дальністю понад 500 км.

Анкара перетворилася на повністю самостійного гравця, зумівши поєднати сильні сторони як державних, так і приватних оборонних компаній.

В цей же час інші регіональні гравці створювали власні балістичні програми за дещо іншою логікою – через пряму військову загрозу та необхідність стримування конкретного сусіда.

Яскравий приклад – Південна Корея, яка у відповідь на загрози з Кореї Північної розгорнула власну лінійку високоточних ОТРК Hyunmoo. Сеул пішов шляхом радикального збільшення маси.

Комплекси Hyunmoo-5 несуть найважчу у світі 8-тонну бойову частину, створену спеціально для ураження заглиблених під землю залізобетонних бункерів північнокорейського керівництва. Південнокорейський досвід каже, що шлях до власної суверенної зброї завжди починається з адаптації чужих ліцензійних зразків.

Фото: балістичний потенціал Азії (інфографіка РБК-Україна)

Такий самий мотив – гарантія виживання в умовах постійної воєнної загрози – став рушієм для ракетних програм на Близькому Сході та в Південній Азії.

Ізраїль, оточений ворожими проксі-силами, крім стратегічних носіїв, розвиває лінійку балістичних ракет сімейства Jericho, однак інформація про них є суперечливою. Водночас на експорт країна продає мобільний комплекс LORA дальністю до 400 км.

Крім того, є дані про застосування ізраїльських балістичних ракет повітряного базування.

"Згідно з відкритими джерелами, і у війні з Іраном 2025 року, і під час ударів по Ірану в 2024 Ізраїль масштабно застосовував аеробалістичні ракети", – каже РБК-Україна Давид Шарп.

Водночас Індія та Пакистан замкнули свої балістичні програми меншої та середньої дальності (індійські Prithvi та пакистанські Ghaznavi) у рамки двосторонньої конкуренції. Для цих країн балістика є, поряд із ядерною зброєю, головним засобом взаємного стримування.

Уроки для України

Світовий досвід показує, що суверенний ракетний щит скрізь будувався за різними сценаріями.

Південна Корея починала з легального копіювання американських зразків, поки не навчилася робити все сама. Туреччина купила перші технології у Китаю і віддала їх на розвиток приватним компаніям.

Натомість Ізраїль створював власні ракети через постійний ризик, що союзники в розпал чергової війни перекриють постачання – і цей досвід виживання в ізоляції є найважливішим для України.

"Все крутиться у промисловості навколо трьох стовпів: гроші, люди і "залізяки". Гроші потрібні для того, щоб закуповувати обладнання, і щоб платити людям, а також готувати їх і навчати", – підкреслює Олег Катков.

Але далі починаються нюанси – яким саме чином використовувати ці кошти. Державні підприємства швидше отримують пряме фінансування для розробки деяких засобів озброєння.

Приватні компанії зазвичай створюють продукт за власні гроші, і режим державних закупівель вмикається вже після того, як залізо довело свою працездатність на полі бою.

На думку Анатолія Храпчинського, приватним виробникам суттєво б допомогло створення профільної державної агенції, яка б виступала головним архітектором замовлень.

За таким принципом працюють американська DARPA (Агентство передових оборонних дослідницьких проєктів США) та європейська EDA (Європейське оборонне агентство). Вони самі нічого не виробляють, а шукають проривні ідеї, фінансують їхнє створення приватними компаніями та гарантують викуп успішних зразків для збройних сил.

Загалом же створення ракетної програми повинно бути державною політикою на 10-20 років, а не короткостроковим проєктом.

"Коли буде у нас внесена на законодавчому рівні, умовно, державна програма, яка передбачає те, щоб за 20 років розгорнути й стати на 70% незалежним виробником по оборонній галузі, тоді, відповідно, це буде працювати", – каже Храпчинський.

За його словами, поки що єдиної стратегії розвитку ОПК все ще немає. Натомість існують окремі оборонні компанії, які в умовах жорсткої внутрішньої конкуренції активно намагаються вижити або самотужки створити продукти, що потрібні військовим прямо зараз.

Україні потрібен системний, стратегічний ефект, який дозволить сформувати якісний внутрішній ринок і чітко розмежувати: які технології ми розвиваємо власними силами, а що купуємо у партнерів.

І власна далекобійна балістика – це найкращий показник того, чи здатна держава взагалі грати вдовгу і системно дбати про безпеку, а не просто гасити пожежі тут і зараз.

Питання – відповідь (FAQ):

– Які країни світу мають власні міжконтинентальні балістичні ракети?

– Сьогодні стратегічними ядерними носіями володіє дуже обмежене коло держав. Найбільші арсенали МБР мають США та Росія, також власні далекобійні програми розвинули Китай, Франція, Північна Корея, Ізраїль, Індія та Пакистан.

– Чим відрізняються американські ракети ATACMS від новітніх систем PrSM?

– Нові високоточні ракети PrSM є компактнішими за ATACMS, що дозволяє завантажувати більшу кількість боєприпасів на пускові платформи.

Окрім цього, вони мають суттєво більшу дальність ураження, яка становить від 500 до 700 кілометрів, і розроблені спеціально для конвенційних воєн високої інтенсивності.

– Яку тактику застосував Китай для розвитку власного балістичного арсеналу?

– Пекін зробив ставку на унікальну стратегію обмеження доступу (A2/AD), створивши протикорабельні балістичні ракети для ліквідації авіаносців на великій відстані.

Для сухопутних операцій КНР використовує високотехнологічні мобільні твердопаливні системи, здатні миттєво руйнувати аеродроми та штаби ворога.

– Який досвід іноземних держав є найважливішим для створення ракетної програми в Україні?

– Україні варто звернути увагу на досвід Ізраїлю, який навчився виробляти ракети в умовах постійної загрози ізоляції та припинення поставок від союзників.

Окрім цього, для ефективного розгортання програми на 10-20 років Києву необхідна єдина державна стратегія, запуск профільної агенції за типом американської DARPA та фінансування приватних розробників.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оновлення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручно!

Більше по темі:

Україна
Китай
Ракети

Реклама

НОВИНИ
Новини України
Війна в Україні
Економіка
Світ
Надзвичайні події

ПОЛІТИКА

БІЗНЕС
Економіка
Фінанси
Авто
Tech
Енергетика
Біла економіка

АНАЛІТИКА
Статті
Інтерв'ю
Точка зору

ЖИТТЯ
Гроші
Зміни
Освіта
Суспільство

РОЗВАГИ
Шоу бізнес
Поради
Гороскопи
Свята
Цікаве
Спорт

LIFESTYLE
Психологія
Їжа
Подорожі
Здорове життя
Мода та краса

РБК-УКРАЇНА UA | EN | RU

Про компанію
Редакційна політика і стандарти
Як стати нашим автором
Правила користування
Правова інформація
Політика конфіденційності
Контакти
Команда
Вакансії в РБК-Україна

Розмістити рекламу

Інформаційний портал «РБК-Україна» має тримовну версію (українську, російську та англійську), головна сторінка порталу - https://www.rbc.ua. Фотографії, зображення належать їх правовласникам. Всі фотографії на Порталі, авторами яких є журналісти «РБК-Україна», розміщені на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International. Редакція «РБК-Україна» може не поділяти точку зору авторів. Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. За достовірність та зміст реклами відповідальність несе рекламодавець. Матеріали, позначені плашкою: «Прес-релізи», «Спецпроект», «Партнерський матеріал», «Promo», «Благодійність», «Резонанс» розміщуються на правах реклами і призначені, як правило, для осіб, які досягли 21-річного віку. «Новини компанії» - це інформаційний формат, що охоплює новини, події та оголошення, пов'язані з діяльністю компаній, базуються на пресрелізах, які випускають самі компанії, і за які редакція не несе відповідальність. Онлайн-медіа «РБК-Україна» призначене для осіб віком від 21 року.

© LLC «UBT MEDIA», 2006-2026.